

KAKO DOĆI DO NAMJENSKE ZGRADE - PRIMJER KANTONALNOG ARHIVA TRAVNIK

Apstrakt: Gradski arhiv sa sjedištem u Travniku osnovan je 15. 3. 1954. godine, a dobio je smještaj u prostorijama bivše garaže Vojno-građevinskog preduzeća „Petar Mečava“ Travnik. U toj garaži, uz manje tehničke intervencije, Arhiv je dočekao dvadeset i prvo stoljeće. U Bosni i Hercegovini problem smještaja arhivske građe u arhivima je kontinuiran i od osnivanja arhivske službe niti jedan arhiv nije imao namjenski izgrađenu zgradu. U Travničkom arhivu, čiji je trenutni naziv Kantonalni arhiv Travnik, stanje arhivskih prostorija kako za obavljanje arhivske djelatnosti, tako i depoa za odlaganje arhivske građe, bilo je više nego neuvjetno i uvidjelo se da se mora pronaći neki izlaz.

Način rješenja problema nađen je u specifičnom načinu adaptiranja, odnosno izgradnje potpuno nove, namjenski izgrađene arhivske zgrade. Činjenica da se arhivska građa nije prilikom izgradnje izmještala, odnosno da je bila na mjestu gradnje i sve vrijeme pristupačna korisnicima, čini ovaj projekat izuzetno zanimljivim.

Ključne riječi: *Kantonalni arhiv Travnik, arhivska zgrada, arhivska građa, izgradnja zgrade, građevinski radovi*

Djelatnost arhivske službe u Bosni i Hercegovini počinje nešto kasnije u odnosu na okruženje, odnosno prostor bivše Jugoslavije. To je dijelom i rezultat složenih bosanskohercegovačkih historijskih okvira, u kojima je više različitih državnih sistema upravljalo njom i arhivsku građu pretežno nosilo sa sobom. Početkom XX stoljeća, tačnije 1909. godine, pojavila se prvi put ideja o formiranju arhivske ustanove¹, međutim tek nakon nešto manje od 40 godina, odnosno 1947, dolazi do formiranja prve arhivske ustanove u Bosni i Hercegovini - Državnog arhiva NR Bosne i Hercegovine.² Ubrzo se radi na osnivanju gradskih arhivskih ustanova, pa se već 1948. godine osniva Arhiv grada Sarajeva, 1953. Arhiv grada Banja Luke, a 1954. Arhiv grada Mostara, Arhiv grada Tu-

¹ Inicijativa za osnivanje arhiva prvi put se javlja 1909. godine od strane Zemaljske Vlade u aktu „Instrukcija za škartiranje spisa“. O pokušaju osnivanja arhiva više u: Ferdo Hauptman, *Pokušaj osnivanja zemaljskog arhiva za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu pred Prvi svjetski rat*, Glasnik arhiva i društva arhivskih radnika BiH, knjiga VIII-XI, Sarajevo 1968/1969, 9-14; Edita Radosavljević, *Instrukcija Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu iz 1909. godine za izlučivanje bezvrijednog materijala iz registratura*, Glasnik Arhiva BiH i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, godina XXV, Sarajevo 1985, 31-36.

² Uredbom o osnivanju Državnog arhiva Narodne Republike Bosne i Hercegovine (Službeni list NR BiH 55/47) od 12. 12. 1947. godine osniva se Državni arhiv Narodne Republike Bosne i Hercegovine.

zle, Gradski arhiv u Doboju i Gradski arhiv u Travniku. Međutim, osnovane arhivske ustanove nije pratila potrebna infrastruktura, pa se već 1955. godine, na Drugoj skupštini Društva arhivskih radnika NR BiH, održane 16/17. oktobra u Mostaru, navodi da „Pitanje smještaja arhivskog materijala odnosno prostorija arhiva još uvijek je jedna od najtežih zadataka gotovo svih arhiva“³.

Arhiv u Travniku formiran je Rješenjem o osnovanju Gradskog arhiva sa sjedištem u Travniku 15. 3. 1954⁴, a sa radom je započeo 1. 8. 1954. godine. Narodni odbor općine Travnik izvjestio je Izvršno vijeće NR BiH da su obezbijedene prostorije za novoformirani Arhiv⁵, ali te prostorije nisu imale nikakve osnove za uvjetno čuvanje arhivske građe i arhivsku djelatnost. Zapravo, dodjeljene prostorije su bila bivša garaža Vojno-građevinskog preduzeća „Petar Mečava“ Travnik izgrađena 1950. godine⁶, koja se nakon dodjele Arhivu djelimično adaptirala. Ukupna površina objekta bila je 432 m², odnosno 1.728 m³, od kojih je 390 m² bilo korisne površine.⁷ Zgrada je izgrađena od cigle sa betonskom podlogom bez ikakvih hidro i termoizolacija. Prije samog useljenja pristupilo se preuređenju prostorija kako bi se bar djelimično osposobio objekat koji je trebao da dobije novu namjenu. Visina odobrenih sredstava koju je Arhiv tada dobio bila je nedovoljna te se adaptacija ograničila na djelimičnu rekonstrukciju prostorija, od čega je urađeno zaziđivanje velikih radioničkih otvora, izidale su se unutrašnje pregrade⁸ i izradile drvene

police. U 1955. godini nastavilo se sa uređenjem zgrade koja je prekrivena novim crijepom i uređen je vanjski dio kako bi objekat dobio izgled jedne institucije.⁹

Vlasništvo nad zgradom i dvorištem gruntuvo je pripadalo Narodnom odboru općine Travnik veličine 1.365 kvadratnih metara.¹⁰

Zgrada koja je dodjeljena Gradskom arhivu sa sjedištem u Travniku

³ BA KAT 239, Arhiv srednje Bosne Travnik, Akta, 1955. godina, Zapisnik sa druge godišnje skupštine Društva arhivskih radnika NR BiH održane 16. i 17. oktobra 1955. godine u Mostaru, 305/55, 3.

⁴ Rješenje usvojeno na XIX sjednici Narodnog odbora gradske općine Travnik 15. 3. 1954. godine. BA KAT 17, Narodni odbor općine Travnik, Zapisnik sa XIX sjednice Narodnog odbora gradske općine, 1954. godina.

⁵ BA KAT, Fond Narodni odbor općine Travnik, 1953. godina; opća akta od 7500-8000, dj. br. 7839/53.

⁶ Podatak o stvarnoj gradnji zgrade nije do sada pronađen, nego se pojavljuje dosta kasnije nakon formiranja Arhiva i to u Zapisniku o procjeni vrijednosti zemljišta od 29. 12. 1967. godine. BA KAT, 239, Arhiv srednje Bosne Travnik, Akta, 1967. godina.

⁷ BA KAT 239, Arhiv srednje Bosne Travnik, akta 1955. god. akt br. 287/55 od 31. 10. 1955. godina, Izvještaj Savezu arhivskih radnika FNRJ.

⁸ Isto, Akta, 1954. godina, akt broj: 59/54 Ponuda za adaptaciju zgrade Državnog arhiva.

⁹ Isto, Akta, 1955. godina, akt broj 244/55, od 8. 10. 1955. godine, Dostava izvještaja.

¹⁰ Zemljišno-knjižni izvadak Sreskog suda u Travniku. Isto, Akta, 1954. godina.

POTRAGA ZA UVJETNIM PROSTOROM

Prostorije koje su dodjeljene Gradskom arhivu u Travniku, odnosno Državnom arhivu Travnik, kako se zvanično nazivao, ni prostorno, a ni uvjetno nisu zadovoljavale potrebe obavljanja arhivske službe. Za redovno poslovanje Arhiva, u sklopu zgrade, uređena je jedna kancelarija, a sve ostalo je pretvoreno u arhivske depoe u koje je ugrađeno oko 2500 dužnih metara arhivskih polica, visine do 4 metra. U zgradi nije bilo vodovoda ni kanalizacije, grijalo se samo u kancelariji, tako da su uvjeti za formiranje i rad arhivske ustanove bili zapravo ispod svih kriterija.¹¹ Međutim, ipak u odnosu na takve uvjete, ali i na činjenicu osnivanja arhivske ustanove i prvih pokušaja prikupljanja arhivske građe, prevladavalo je mišljenje da je to uspješno obavljen posao.¹²

Arhivi u Bosni i Hercegovini 1962. godine dobivaju svoj prvi Zakon o arhivima¹³ kojim se, međutim, ne definira financiranje, pa se Arhiv u Travniku u periodu 1963–1965. godine pripaja Zajednici kulturnih ustanova u Travniku pod nazivom Muzej, Arhiv i Biblioteka Travnik. Ovakav status nije odgovarao Arhivu, pa se 1965. godine izdvaja i formira kao samostalna ustanova pod nazivom Arhiv srednje Bosne Travnik. Osnivač arhiva je Općina Travnik¹⁴, a ubrzo joj se, kao suosnivači¹⁵, priključuje i 14 općina Srednje Bosne, te sa takvim statusom, sa vrlo malo izmjena, ostaje sve do 1992. godine.

Problem arhivskog prostora tokom ovog perioda je kontinuiran, ali uprkos tome Arhiv srednje Bosne Travnik uspijeva riješiti imovinsko-pravne odnose prostora na kojem se nalazi.¹⁵ Arhivske police su vrlo brzo bile potpuno pune, pa se već 1972. godine traži proširenje. Rješenje je nađeno u izgradnji aneksa na postojeću zgradu, u veličini od 127,60 m². Na taj način su se dobili još jedna kancelarija i depo za smještaj arhivske građe, te je ukupna površina arhivske zgrade iznosila 572 m². Međutim, i ovo proširenje se vrlo brzo pokazalo nedovoljnim.

Pitanje arhivskog prostora krajem 70-tih godina postaje akutno¹⁶, pa se u Infor-

¹¹ „Može se reći da je Arhiv dobio na korištenje zgradu koja nije odgovarala nikome i koju nije niko htio. Arhivski djelatnici su odmah, kao i mnogo godina poslije, morali uzeti ono što im se dalo i nositi se s tim kako znaju i umiju“, Spomenka Pelić, *Značaj namjenskih arhivskih depoa za zaštitu arhivske građe (Primjer Kantonalnog arhiva Travnik)*, Glasnik arhiva i arhivske službe Bosne i Hercegovine, knjiga 40, Sarajevo 2010, 118.

¹² U Izvještaju Saveza arhivskih radnika FNRJ broj: 287/55 tadašnji direktor arhiva Stipo Lozić afirmativno navodi tehničke osobine zgrade („betonski pod“), te je „na taj način obezbjeđena od vlage i požara... zgrada se nalazi ispod jednog brijega, zasađenog šumom, te je obezbjeđena i od prašine“. BA KAT 239, Arhiv srednje Bosne Travnik, akta 1955, 2.

¹³ Zakon o arhivima, Službene list SR BiH 14/62, 1962. godina.

¹⁴ BA KAT239, Arhiv srednje Bosne Travnik, Akta 1965, Rješenje broj: 02/9-7087/65 od 29. 9. 1965. godine.

¹⁵ Općina Travnik dodjeljuje pravo korištenja na nekretninama u korist Arhiva srednje Bosne Travnik na nekretninu k.č.2/308 u količini od 1430 metara. BA KAT 239, Arhiv srednje Bosne Travnik, Akta 1967, Skupština opštine Travnik, Rješenje broj: 03-10284/17-67 od 24. 7. 1967. Rješenje je potvrđeno i u Općinskom sudu u Travniku Rješenjem suda broj: Dn:1825/67 od 21. 12. 1968. godine.

¹⁶ Arhiv srednje Bosne Travnik se 1979. godine obratio Općini Travnik Informacijom o stanju poslovnog prostora, Spomenka Pelić, *Značaj namjenskih arhivskih depoa za zaštitu arhivske građe (Primjer Kantonalnog arhiva Travnik)*, Glasnik arhiva i arhivske službe Bosne i Herce-

maciji o problemima u radu Arhiva navodi sljedeće: „.... raspoloživi prostor je do kraja neuslovan, nedovoljan, vječito hladan, mračan i sa nedopustivo velikom vlažnošću koja pogoduje oboljevanju i raspadanju arhivske građe“.¹⁷ Problem se počeo aktivnije rješavati 1982. godine kada Skupština općine Travnik i Skupština općine Bugojno prihvataju Izvještaj o radu Arhiva srednje Bosne Travnik za 1981. godinu, sa izdvojenim Mišljenjem¹⁸ o potrebi osiguravanja poslovnog prostora Arhivu. Općina Travnik je predložila prizemne prostorije Srednjoškolskog centra u Travniku koji je u neposrednoj blizini postojeće zgrade Arhiva. S obzirom da je Arhiv u tom periodu bio financiran od 14 općina, suosnivača, općine su se usaglasile da mu se dodijeli 300m² prostora i da se na taj način osigura „moćnost za prijem i obradu arhivske građe za narednih 5-6 godina“.¹⁹

Novododjeljene prostorije Arhivu srednje Bosne Travnik, u površini od 289 m², bile su krajem 1983. godine završene i to na način da se najveći dio odnosio na kancelarijski prostor, a opremljen je bio i jedan depo u površini od 98 m², sa visinom od 6 metara, što je bila povoljna okolnost, jer se u tako visoke police moglo smjestiti više dužnih metara arhivske građe. Prostor je ubrzo proširen adaptiranjem još 300 m² podrumskih prostorija zgrade i to u dvonamjenski prostor – prostor depoa, ali i skloništa u slučaju rata. U 1987. godini je u sve prostorije Arhiva ugrađen sistem automatske vatrodjave koji je bio direktno povezan sa Vatrogasnim društvom Travnik.

Arhiv srednje Bosne Travnik je tako početkom 90-tih godina koristio dvije zgrade sa ukupno 1.180 m² prostora, od čega je 1.058 m² činio prostor za smještaj arhivske građe. Međutim, arhivska građa se i nakon dodjele novih prostorija nalazila velikim dijelom i u staroj neuvjetnoj zgradi. Ambicije su tada bile da se cjelokupan prostor podruma zgrade Srednjoškolskog centra preuredi u arhivske depoe, te bi se tako zaista dobio veliki prostor za arhivska spremišta. Međutim, ratna dešavanja su sve planove poremetila. Vrlo brzo

podrumski prostor se pokazao kao potpuno neuvjetan, jer je hidroizolacija popucala i prostor je bio potpuno poplavljen. Uz sve nedaće koje donose ratne okolnosti, trebalo je spašavati arhivsku građu od vlage. Pored toga, odmah nakon završetka rata, odnosno tranzicije države, javlja se ideja o vraćanju zgrade Srednjoškolskog centra Vrhbosanskoj nadbiskupiji koja je bila njen vlasnik do 1946. godine.²⁰

Zgrada Srednjoškolskog centra u Travniku sa pogledom na prostorije Arhiva srednje Bosne Travnik

govine, knjiga 40, Sarajevo 2010, 120

¹⁷ BA KAT 239 Arhiv srednje Bosne Travnik, Akta 1982, „Informacija o problemima u radu Arhiva srednje Bosne Travnik“, bez broja, 1982.

¹⁸ Isto, SO Bugojno broj: 01-050-5/82 od 7. 5. 1982. godine i Opština Travnik: 02-67-7/82 od 26. 5. 1982. godine.

¹⁹ Isto, Samoupravni sporazum o adaptaciji poslovnog prostora Arhiva srednje Bosne Travnik, broj: 812-1/83 od 6. 9. 1983. godine.

²⁰ Zgrada je konfiskovana presudom Okružnog suda u Sarajevu, broj K:487/46 od 26. 6. 1946. godine. Kopija prepisa presude u Kantonalni arhiv Travnik, Akta, 2017. godina.

U periodu iz rata, Arhiv srednje Bosne Travnik nije imao riješen status sve do 2001. godine, tako da je, zapravo, financiranje bilo prepušteno na samostalno ostvarena sredstva koja su bila minimalna, kao i na donacije. U takvoj situaciji poslovni prostor Arhiva, ionako neuvjetan, još se više urušavao. Pritisak je nastao i od strane Vrhbosanske nadbiskupije koja je postepeno počela vraćati zgradu i u njoj formirati Katolički školski centar. Na svu sreću, 2001. godine se riješava status Arhiva koji postaje kantonalna ustanova pod nazivom Kantonalni arhiv Travnik. Međutim, problem arhivskog prostora i dalje ostaje neriješen.

Već 2003. godine Kantonalni arhiv Travnik se morao izmjestiti iz zgrade Srednjoškolskog centra, odnosno zgrade sada Katoličkog centra Vrhbosanske nadbiskupije. Pred takvim izazovom teško je bilo naći adekvatno rješenje – da li se vratiti u stare prostorije ili od Vlade kantona tražiti novi prostor. S obzirom na to da se trebalo u što kraćem roku iseliti, samostalno je predloženo Vladi Srednjobosanskog kantona da odobri sredstva za izgradnju malog montažnog objekta uz staru zgradu Depoa u kojem će biti smještene kancelarije. Sredstva su bila odobrena i krajem 2003. godine izgrađen je montažni objekat sa kancelarijama i pomoćnim prostorom P+1 od 120 m². Na ovaj način dobiveni kancelarijski prostor, iako stiješnjen, ipak je uvjetan za svakodnevni boravak.

*Objekat kancelarijskog prostora
Kantonalnog arhiva Travnik*

Međutim, najveći problem je bio smještajni prostor za arhivsku građu koji je bio, s pravom se može reći, ispod svakih kriterija. Pored toga, sva arhivska građa, koja je bila smještena u bivšim prostorijama Srednjoškolskog centra, morala se „vratiti“ u ionako prepun i potpuno neuvjetan „stari depo“²¹.

IZNALAŽENJE TRAJNOG RJEŠENJA PROBLEMA

Zaposleni u Kantonalnom arhivu Travnik su tokom ovih godina uvidjeli da jedino oni sami mogu pomoći svojim angažmanom u iznalaženju adekvatnog prostora za obavljanje arhivske djelatnosti i smještaj arhivske građe. Još u vrijeme kada se počelo govoriti o iseljenju Arhiva iz zgrade Srednjoškolskog centra, urađen je idejni projekat renoviranja postojećeg depoa, odnosno stare zgrade Arhiva, i čak je za tu namjenu dobivena urbanistička suglasnost. Plan je bio da se iznad postojećeg objekta izgradi jedan kat, te se na taj način dobije potrebni prostor.

²¹ Arhivske građe se prenosila kamionom u količini od cca 20 tona (nap. aut.).

Međutim, realizacija je mogla početi tek nakon što Arhiv postane kantonalna ustanova sa svojim redovnim finansijskim sredstvima u proračunu Srednjobosanskog kantona. Sam postupak počinje u 2006. godini, kada se izdvajaju sredstva sa stavke Nabavka stalnih sredstva Kantonalnog arhiva Travnik u iznosu od 14.000,00 KM za izradu projektna dokumentacije pod nazivom „Renoviranje i dogradnja zgrade Depoa“. Projekat je koncipiran na način da se izgradi jedan kat iznad postojećeg „Depoa“, koji bi se premostio stubovima, a nakon smještaja arhivske građe u novi dio „Depo“ bi se adaptirao. Projektna dokumentacija je izrađena u okvirima općeprihvaćenih standarda koje treba imati jedna savremena arhivska zgrada.²² Međutim, zgrada „Stari depo“ je rađena na kamenim temeljima bez hidroizolacije i armaturne konstrukcije, u osnovnoj namjeni radionar-garaža, i kao takvoj nije predviđena spratnost, te projekat praktično nije bio izvodljiv. Stručno mišljenje Kantonalnog zavoda za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa bilo je da se izvođenje radova ne može vršiti bez izmještanja arhivske građe, a da zbog specifičnosti objekta koji je sa velikim korisnim opterećenjem treba uraditi geološko ispitivanje tla.²³ Ispitivanje tla je potvrdilo sumnje da je tlo močvarno i projekat se trebao preurediti, što je i učinjeno. Umjesto stubova nosača, projektovana je cijelim dijelom objekta kontra ploča. Projektom bi se nova zgrada Kantonalnog arhiva Travnik prostirala na 1.314 m² i sastojala bi se od prizemlja i jednog kata, od čega je korisnog prostora za deponovanje arhivske građe 615,54 m², dok je 536,31 m² predviđeno za kancelarije, radionice, biblioteku, čitaonicu i galeriju. U projektnoj dokumentaciji formirane su dvije faze – „prva“ podrazumeva izgradnju jednog dijela zgrade koja se sastoji od prizemlja i kata, i to na način da se stvore preduvjeti za privremeno smještanje arhivske građe i pripreme za izgradnju „druge faze“. U „druvoj fazi“ je predviđena izgradnja arhivskih depoa. Nakon preprojektovanja i formiranja faza za izvođenje radova, tokom 2007. godine izvršeno je izmještanje arhivske građe koja se nalazila u dijelu zgrade obuhvaćenom prvom fazom gradnje, a koja se trebala totalno srušiti.

Prva faza radova počela je u proljeće 2008. godine rušenjem prednjeg dijela objekta i gradnjom u obliku slova L, ukupne površine 480 m². Novi objekat se svojim unutrašnjim stranama naslanjao na stari. Izvršeno je kopanje temelja, izlivanje betonskih stopa, urađeni su pripremni radovi na dovodnim i odvodnim instalacijama primarne i sekundarne vodovodne i kanalizacione mreže, izvršena je odvodnja oborinskih voda, hidroizolacija mreže temeljnih stopa i gromobranska zaštita. Urađeno je betoniranje kontra ploče i nosivih stubova, spratne ploče i stubova, te završne ploče. Nakon betonskih radova pristupilo se pokrivanju objekta, zidanju vanjskih i pregradnih zidova, mašinskom maltanju zidova, montaži stolarije, razvođenju vodovodnih i električnih instalacija i ugradnji termo-fasada. Građevinski radovi na ovom dijelu objekta su uspješno završeni krajem 2011. godine. Prva faza je, sa svim dozvolama, koštala 475.875,26 KM, a sva sredstva su bila osigurana na kontu „osnovna sredstva“ Kantonalnog arhiva Travnik.

²² Predviđena je nosivost podova do 1500 kp/m², sva konstrukcija je pravljena na stubovima samcima, a zgrada je zamišljena da prostora za smještaj arhivske građe bude u količini od 60%, radnog prostora koji se sastoji od kancelarija i radionica od 20% i ostalog prostora – biblioteka, sala za skupove, izložbe, ostave i slično : Spomenka Pelić, *Značaj namjenskih arhivskih depoa za zaštitu arhivske građe (Primjer Kantonalnog arhiva Travnik)*, Glasnik arhiva i arhivske službe Bosne i Hercegovine, knjiga 40, Sarajevo 2010, 124.

²³ Kantonalni arhiv Travnik, Akta, Mišljenje Kantonalnog zavoda za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa, br: 01-23-105/07-1 od 17. 10. 2007. godine.

Pripremni radovi za „prvu fazu“

U slijedećim godinama radilo se na doradi projektne dokumentacije i istovremeno na premještanju arhivske građe, što je za zaposlene u Arhivu bio pravi izazov, jer je trebalo svu premještenu arhivsku građu, kao i ostatak arhivske građe iz drugoga dijela zgrade, smjestiti u novi dio objekta i to na način da se osiguraju što bolji uvjeti za njenu dostupnost. Pristupilo se i samostalnoj izradi privremenih polica za smještaj prenesene arhivske građe, a postavljena je i privremena rasvjeta. U međuvremenu, projekat je uvršten u Program javnih investicija Kantona središnja Bosna, tako da se kroz taj program nastavila njegova daljnja realizacija.

Početni radovi „druge faze“

Krajem 2016. godine počela je izgradnja „druge faze“, odnosno zbog određenih okolnosti²⁴ početkom 2017, koja obuhvata rušenje ostatka stare zgrade i gradnju nove koja se spaja sa dijelom zgrade izgrađenim u „prvoj fazi“.

Objekat je pravougaonog oblika, površine 834 m² i namjenjen je za odlaganje arhivske građe (depoi), sa teretnim liftom, stepeništem i pomoćnim magacinom. Izgradnja „druge faze“ je mnogo složenija i zahtjevnija u odnosu na prethodnu.

Izvođenje radova teklo je na način da se prvo pristupilo rušenju i uklanjanju starog objekta, te je izvršeno dodatno učvršćivanje podloge. Izrađene su 34 betonske stope dimenzija 200 x 200 cm, koje su međusobno povezane temeljnim gredama dimenzija 120 x 70 cm, te je na tu podlogu urađena kontra ploča, armirana u dvije zone, ukupne debljine 80 cm, odnosno 130 cm sa nasipom. Na kontra ploču su izgrađena 34 nosiva stuba dimenzija 50 x 50 cm visine 450 cm koji se vežu nosivim gredama dimenzija 60 x 50 cm, te je na njima postavljena betonska ploča debljine 20 cm. Na gornjem spratu urađena su identična 34 stuba dimenzija 40 x 40 cm, povezana sa nosivim gredama dimenzija 40 x 50 cm, sa armiranom betonskom pločom debljine 20 cm. U sadašnjoj varijanti objekat se sastoji od prizemlja i jednog kata, a ostavljena je mogućnost nadogradnje još jednog sprata. Navedeni podaci pokazuju da je objekat vrlo kvalitetano urađen, sa prostorom koji ima veliku statičnu nosivost i izraženu iskoristivost. Zidovi su građeni od opeke („termo blok“) od 25 cm, odnosno 20 cm za pregradne zidove, u svrhu što kvalitetnije termoizolacije. Krov je rađen od drvene konstrukcije i pokriven je limom sa hidro i termoizolacijom. Na objektu je izvršena gromobranska zaštita i urađena termo fasada. Nakon ovih radova

²⁴ S obzirom da je prostor na kojem se nalazi Kantonalni arhiv Travnik oduzet konfiskacijom 1946. godine od Nadbiskupskog dječjačkog sjemeništa u Travniku, Katolički školski centar Travnik je osporavao pravo na korištenje tog zemljišta, a samim tim i izgradnju.

izvršena je ugradnja vanjske stolarije, unutrašnji radovi koji se odnose na postavljanje elektroinstalacije i ostale mrežne kablove, te je izvršeno mašinsko maltanje zidova i u konačnici krečenje prostorija. Nastavak radova sastojao se od mašinskog dijela realizacije projekta, odnosno formiranja uvjeta koji se odnose na klimatizaciju, ventilaciju, osvjetljenje, zaštitu od požara i ostale elemente koji se trebaju zadovoljiti u cilju adekvatne dugoročne zaštite arhivske građe. U tu svrhu izvršena je ugradnja sistema izmjene zraka u prostorijama depoa sa mogućnošću ubacivanja toplog zraka i ugrađeni su ovlaživači zraka. Podni dijelovi objekta su nakon izlivanja estriha završeni izradom epoksilnog poda koji je vrlo otporan, lako se održava i ne stvara prašinu. U objektu je urađena LED rasvjeta zbog svojih pozitivnih osobina jer ne emitira nikakvu toplinu niti bilo kakvo UV ili IR zračenje, što smanjuje vjerovanost oštećenja pohranjene arhivske građe, ali i troškove potrošnje električne energije. Završetak ove podfaze bio je finalna obrada stepeništa između spratova i ugradnja teretnog lifta nosivosti 800 kg. Građevinski radovi su završeni 2021. godine sa do sada ukupno izdvojenim sredstvima od 1.221.127,89 KM.

Sa završenom prvom i drugom fazom objekat je građevinski dovršen, sa dobivenom potpuno novom zgradom ukupne površine od 1.314 m². Vanjski dio zgrade, kao i dio zgrade predviđene za smještajni prostor, u potpunosti je završen i spreman za montažu polica. U depoima su predviđene pokretne police na oba kata, a u prizemlju depoa, čija je korisna visina 430 cm, predviđeno je da se na sistem pokretnih polica ugradi metalna platforma na koju bi se smjestile fiksne police, čime bi se prostor maksimalno iskoristio.

Predmet izrade „treće faze“ biti će dio zgrade predviđen za kancelarijski prostor, pomoćne radionice, čitaonicu i ostale prostorije, koji je ostao još nedovršen (u njemu se sada nalazi privremeno smještena arhivska građa), a koji je zapravo u građevinskim radovima obuhvatao „prvu fazu“.

ZAKLJUČAK

Osnova svake arhivske institucije je adekvatno opremljen prostor za obavljanje djelatnosti. Arhivski djelatnici u Travniku su, od osnivanja Arhiva 1954. godine, tragali i borili se da dobiju adekvatan prostor za čuvanje arhivske građe. U tome su uspjeli tek nakon više od 65 godina svog postojanja i to samo svojim zalaganjem i entuzijazmom.

Sredstva za rješavanje ovog problema gotovo uvijek su bila izdvajana iz arhivskog budžeta, a uspješna realizacija ovog projekta desila se zahvaljujući trenutnom povoljnom ustrojstvu Kantonalnog arhiva Travnik, kao kantonalne upravne organizacije koja ima svoja sredstva planirana u budžetu. Na taj način sredstva su se mogla etapno izdvajati za izgradnju, jer arhivske ustanove su rijetko prioritete za gradnju javnih investicija, a u Bosni i Hercegovini, koja je ne tako davno izašla iz rata, to se i ne očekuje. Samom projektnom dokumentacijom se išlo skromno, sa željom da se zadovolje osnovni normativi i standardi za izgradnju zgrade savremenog arhiva²⁵, sa pretpostavkom da će se za

²⁵ U Bosni i Hercegovini su posljednji put urađeni „Standardi i normativi za arhivsku djelatnost“ 1991. godine u okviru projekta „Standardi i normativi za djelatnost kulture u Bosni i Hercegovini“ Zavoda za kulturu Bosne i Hercegovine. Vladimir Jerić, „Standardi i normativi za arhivsku djelatnost BiH“; Esma Hadžagić, *Numerička projekcija standarda i normative za arhivsku djelatnost BiH*, Sarajevo, 1991.

izvjesno vrijeme moći doraditi sve što je potrebno za jedan savremeni arhiv. S obzirom da se u neku ruku radilo o rekonstrukciji starog objekta, i da je arhivska građa bila sve vrijeme smještena na lokaciji izgradnje zgrade, vrlo je zahtjevno bilo organizirati i pristupačnost arhivske građe za redovnu djelatnost Arhiva. Ipak, iako sporijim tempom, uspjela se izgraditi arhivska zgrada koja je do sada jedina namjenski izgrađena arhivska zgrada u Bosni i Hercegovini.

Analiza postupaka izgradnje zgrade Kantonalnog arhiva Travnik kazuje nam da se arhivski djelatnici moraju maksimalno angažirati u rješavanju problema adekvatne zaštite arhivske građe, jer su oni jedini svjesni svoje odgovornosti prema sačuvanoj baštini. Vlast će gotove ideje možda i podržati, ali nikada inicirati.

IZVORI I LITERATURA

301

Neobjavljeni izvori

- BA KAT 239, Arhiv srednje Bosne Travnik, 1954-2002.
- BA KAT 17, Narodni odbor općine Travnik, 1945-1955.

Propisi

- *Zakon o arhivima*, Službene list SR BiH 14/62, 1962. godina
- *Uredba o osnivanju Državnog arhiva Narodne Republike Bosne i Hercegovine*, Službeni list NR BiH 55/47.

Literatura

- Hauptman, Ferdo. *Pokušaj osnivanja zemaljskog arhiva za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu pred Prvi svjetski rat*, Glasnik arhiva i društva arhivskih radnika BiH, knjiga VIII-XI, Sarajevo 1968/1969, 9-14.
- Hadžagić, Esma. *Numerička projekcija standard i normative za arhivsku djelatnost BiH*, u: Standardi i normativi za arhivsku djelatnost u BiH, Sarajevo 1991, 53-90.
- Jerić, Vladimir. *Standardi i normativi za arhivsku djelatnost u BiH*, u: Standardi i normativi za arhivsku djelatnost BiH, Sarajevo 1991, 9-51.
- Pelić, Spomenka. *Značaj namjenskih arhivskih depoa za zaštitu arhivske građe (Primjer Kantonalnog arhiva Travnik)*, Glasnik arhiva i arhivske službe Bosne i Hercegovine, knjiga 40, Sarajevo 2010, 117-126.
- Radosavljević, Edita. *Instrukcija Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu iz 1909. godine za izlučivanje bezvrijednog materijala iz registratura*, Glasnik Arhiva BiH i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, godina XXV, Sarajevo 1985, 31-36.

Spomenka PELIĆ
Muhamed GAČIĆ

HOW TO ACQUIRE APPROPRIATE BUILDING – EXAMPLE OF THE CANTONAL ARCHIVES TRAVNIK

302

Summary

The Archives of Travnik was established on March 15 in 1954, and was placed in the building of the former garage of the Military construction company “Petar Mećava“ Travnik. In that garage, with some technical interventions, the Archives entered 21st century. The problem of storing archival material in the archives in Bosnia and Herzegovina is continuing and it is present from the beginning, not a single archive had an appropriate building. In the Archives of Travnik which current name is the Cantonal Archives Travnik, the conditions of the archival space intended for archival activities, so as the depot for storage of archival material, were beyond bad and it was clear that a solution must be found.

The solution of the problem was the specific way of adapting, i.e. building of a completely new appropriate archival building. The fact that archival material was not moved during construction works and available to its users, makes this project very interesting.